

પરિણીત ૧૦૦૦.

નિર્ભય સાહિત્ય અધિકાવલિ.

દેશભક્તિનાં કાવ્યો.

ગુજરાત સાહિત્ય સભા.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશ્ત્રિય વિભાગ]

અનુક્રમાંક

૧૨૭૨

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ દશભૂતિનાં ગાથો

વિષય

૬ : ૧૬

આના આવૃત્તિ.

નિર્ભય સાહિત્ય ગ્રંથિકાવલિ.

દેશભક્તિનાં કાવ્યો.

ગુજરાત સાહિત્ય સભા,

ગ્રંથોત્કૃષ્ટ વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગજગતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૨૭૨.

આદિવંચન.

ગુજરાતી ભાષા સેંકડો વર્ષ થયાં બોલાતી-લખાતી-
 છે. સમય સમયના નવલા રંગની અવનવી ઝાંઘ
 પર પડેલી છે. પરંતુ તેના સત્ય સ્વરૂપની પિછાન
 ને જ્ઞેષ્ઠએ તેટલાં સાધનો અત્યારે હાથ લાગતાં નથી.
 તેવી પિછાન થાય, સ્વભાષાના પ્રકાશથી રૂઝેર
 જીવોનાં હૃદય વધારે હી પ્રમાણ અને વધારે ઉન્નત
 ૬, તથા સાહિત્યની લીલાવાટિકામાં સનંદ વિલસે
 ૥ ઉચ્ચ ઉદ્દેશથી આ લઘુ ઉપક્રમ શરૂ કરવામાં
 થો છે. ભાવ ઉત્કર્ષનાં વીરવંતાં બીજ અત્યારથીજ
 પાવમાં સહાયભૂત કોણુ નહિ થાય ? તે માર્ગમાં
 સખલન ખતાવવા તથા વધારે સુખદ અને સહેલા
 ની સૂચના કરવા સર્વ વાંચકોને વિનંતિ છે.

૪ : ૧૯૦૫ }
 લાવાદે

લી. પ્રયોજક.

(૪)

પ્રસ્તાવના.

આ અધિકારમાં એકજ જાતની કવિતા કેટલીક દાખલ કરી છે. દાખલ કરવા લાયક કોઈ ગદ્ય હોય તો વાચકોને તે સૂચવવા વિનંતિ છે કોઈ બીજે પ્રસંગે તે ઉપયોગમાં લેવાય.

દેશભક્તિની કવિતા ઓછી છે માટે ગુજરાતીમાં દેશભક્તિ નથી એમ માનવું ચોખ્ખું નથી. આપણે સમય શાંત અને સરળ, સુખ માણવાનો વિચારો કેળવવાનો અને ચર્ચવાનો છે, તેથી ઉત્તર આંધ્રવાણી કે કાવ્યોદ્રેકલયો જુસ્સાવાળી કવિતાનો નથી. બાકી ત્યારે યશોગાન કરાય અને આજ તેમ તો થતું આવ્યું દેખીયે છીએ.

તેવા યશોગાનના છુટાછુટાવાયા ઉલરા એક પાસમાવી, તે દ્રષ્ટિગોચર રાખી શકાય તેવી રીતે તેને ગદ્યમાં લાવવાનું આ કાર્ય કેટલે દરજ્જે રસિકર છે તે જોવાનું છે.

સ્વદેશ જયકીર્તનના ઉત્સાહક વીરનાદમાં પોતે સ્વર ભેળવી ગુજરાતી બહેનો અને બાલકો 'જન્મભૂ જયમંગળ'માં જણાવ્યા પ્રમાણે સત્ય અર્થ સજ્જ

(૭)

૧

સ્વદેશ ભક્તિ.

સ્વદેશની ભક્તિ રે, કે કોઇ વિરલા જણ,

સ્વતંત્રતાના રસની રે,

દહેજત કોઇ પરમાણુટેક.

* * * *

ત્રણ પદાર્થ છે દેશ ભક્તિમાં,

ધર્મ અર્થ વળી કામ;

સ્વદેશ ભક્તને દેશની પ્રીતિ,—

મોક્ષ એ, સુખ કેરું ધામ;

કે રૂપે નહિં બીજું રે,

મસ્ત એ દેશ અભિમાનેસ્વદેશનીં

માટે સ્વંશીઓ જાંવુ માંસ,

ધરી અંતર આ ઉપદેશ,

ભરતભૂમિ પાત્રી ઉદય દિનોદિન,

ઉજળી રહે હંમેશ,

કે એમ કરો ઉદમ રે,

સુઠે ન ચોટ નિશાનેસ્વદેશનીં

(૮)

૨

ગુર્જરી ભૂમિ.

અવસોડેા વિદેશી લોકેા,
રોકેા દૃષ્ટિ આ વરષામાં,
ના ભાળેા ના ભાળેા,
આતુર ! આતક તરષામાં.
નવયૌવન કેા નારી
રહી લીલી સાડી ધારી,
ભાત ઇદ્રગોપ શું પાડી
અષ્ટાદશ વનસ્પતિની વાડી;

વિચત રંગ વિહંગમ અનંત વહંત — અવસોડેા.

અસુધર પશુ મદ માતાં
રાતાં તાતાં આ વરષામાં;
પતિ પત્ની સંયોગી નવરૌગી
ત્રે' શુચિ સુખ પરશામાં.
બૂધરને ધાન્ય બઢ્યે વારી
શું પરવે માન્યની બલિહારી.
આનંદ નવિન નેા'થ
અધિક ગુર્જરી ભૂમિ હોય,

(૬)

વાશકે રંગ ભૂમી
ઝૂમી ઝૂમી આ—અવલોકે.

૩

જય જય ગરવી ગુજરાત.

જય જય ગરવી ગુજરાત !

જય જય ગરવી ગુજરાત,

દીપે અરણ્ય પરભાત,

ધ્વજ પ્રકાશરો ઝળઝળાણ કસુંબી,

પ્રેમ રોમ્ય અંકિત,

તું ભણુવ ભણુવ નિજ સંતતિ સદુને,

પ્રેમ ભક્તિની રીત—

ઉંચી તુજ સુંદર જાત,

જય જય ગરવી ગુજરાત.

નદી તાપી નર્મદા જોય,

મહી ને બીજી પણ જોય,

વળી જોય સુભટના જુદરમણને,

રતનાગર સાગર,

પવંત ઉપરથી વીર પૂર્વજે,

દે આશિષ જયકાર—

(૧૦)

સંપે સોયે સહુ જાત,
 જય જય ગરવી ગુજરાત.
 તે ભણ્હિલવાડના રંજ,
 તે સિદ્ધરાજ જયસંજ,
 તે રંજથડી પણ અધિક સરસ રંજ,
 થયો સત્વરે માત,
 શુભ શકુન દીસે મધ્યાહ્ન શોભશે,
 વીતી ગઇએ રાત,
 જન ધૂમે જર્મદા સાથ,
 જય જય ગરવી ગુજરાત.

૬

મહારી ગરવી ઓ ગુજરાત.

(રાગ મહાડ.)

મહારી ગરવી ઓ ગુજરાતરે,
 શોભે રૂડેરી રસાળાં
 રમ્ય લીલાં તરૂકેરી ભૂમી હે
 મધુરી ચાડ વિશાળ,
 જનુનિ ! કોડે લાડ કરીને
 ઉછેરે તું કવિ-બાળ

૧૨૭૨ (૧૧)

મહારી ગરવી ઓ ગુજરાત.
નદી તળાવોથી પૂર્ણ ભૂમી ર.
દીનની લેતી સંભાળ,
બહાડી મહારી તું પિતૃ-ભૂમિ હે
સુખ દેતી સહુ કાળ,
મહારી ગરવી ઓ ગુજરાત.
વત્સલભાવે ગુંથાયાં પ્રેમે,
હું, તું, ભૂમી રસાળ !
તે દૃઢ બંધ નહિ છોડી શકેરે
મનુજનો હસ્ત કેા કાળ,
મહારી ગરવી ઓ ગુજરાત.

૫

કોની કોની છે ગુજરાત.

કોની કોની છે ગુજરાત ?
પૂર્વજ જેના જે વળી આજે
જન્મથકી ગુજરાતી વદા,
કોઈ રીતની તોપણ ને વળી
આર્ય ધર્મને રાખી રદા.

(૧૨)

તેની તેની છે ગુજરાત—
પછી હોય ગમે તે જાત—
તેની તેની છે ગુજરાત.

વળી પરદેશી બીજા જેને
ભૂમીયે પાળી મોટા કર્યા
પરંપર્માં પણ હિત ઇચ્છનારા
માતૃતણું, તે ભાઈ હ્યા
તેની તેની છે ગુજરાત—
પછી હોય ગમે તે જાત—
તેની તેની છે ગુજરાત.

નર્મદ કે ગુજરાતી ભાઈયો
માતને અર્થે સંપ ધરે,
ખાંતે ખાંવન તોડી રણે સહુ
ઝૂમી જયસુખ જમે ભરે,
પ્રેમ રોપ્યને કરી પ્રજ્ઞાત,
તે તે સહુની છે ગુજરાત—
તે સહુની છે ગુજરાત.

આપણે ગુજરાતી.

ઉદેશ રે ગુજરાતપુત્ર સન્ને જુદા કાળે,
 પૂર્વે રંગ પેખવાને રણ ધૂમો સમાજે;
 દેશ કરો રણસેત્રદિવ્ય ને વેપાર ખરોળો,
 કીર્તિ રંગ માણવાને રણે શૌર્ય લેળો.
 સિદ્ધરાજ ભીમભોળો એનું જાણી ઝૂમો,
 દુઃખ થકી મુક્ત થવા નથી ઉપાય ફળે.
 હાંહાં રૂઠાં રણે શૌર્ય દાખીશું,
 હાંહાં છુંડા શત્રુ આટી નાખીશું;
 જય જય થતાં લગી જરી ન અખીશું,
 કનક કુટુંબ પ્રાણ સંધુ અપાશું, —
 આપણે ગુજરાતી, આપણે ગુજરાતી,
 આપણે ગુજરાતી.

ઉતરી રણે ને રક્ત પુત્રતાણુ આપે,
 હારી જીતી કોઈ રીતે નામ-ઉચ્ચ થ પે;
 કાં ન શત્રુ કહાડવાને જુદા અંપલાવો,
 નર્મદ છે હાંસ લયો રણનો લેવો લ્હાવો.
 હાં હાં રૂઠાં રણે શૌર્ય દાખીશું,

(૧૪)

હાં હાં ભુંડા ચતુ આટી નાખીશું;
કનક કુટુંબ પ્રાણ સંધુ અર્પીશું—
આપણે ગુજરાતી, આપણે ગુજરાતી—
આપણે ગુજરાતી.

૭

ગુજરાતનું ભાવી ગૌરવ.

(રોળાવૃત્ત.)

મુણ, ગરવી ગુજરાત, વાત કંઈ કહું હું કાનમંદ
સમજુ છે તું સુખત, સમજશે સહજ સાનમાં.
વસ્તી વસુ સુખ તને, વળી વેપાર વણજનું;
જ્ઞાન ધર્મે પણ સુખી, દુઃખ નહિ અવિક કરજનું.
નથી, તેમ તું રહિત અન્ય મોટા સદ્ગુણથી—
વયો નામના હજી, વડિલ આર્યોના પુણ્યથી.
પણ ક્યાં બુદ્ધિ વિશાળ, કવિ—કવિ વીર ગયા ક્યાં?
રણ ગજવે, રંગભૂમિ—સર્વ એ સ્થિર થયા ક્યાં?
પાડી દેહ પવિત્ર, ગયા ક્યાં રક્ષક એવા?
ક્યાં તે સ્વદેશ દાઝ? પ્રજા રાજની સેવા?
મહત્ત પુત્ર ક્યાં ગયા, માત, તુજ ઊંચા કુળના?
એને નિહળ્યા બીજા પણાયે—ઓછા મુલના.

કયાં પ્રાચીન ચાતુર્ય ? અસલતા કયાં રે તારી ?—
 નૌતમ નરની નાર, જાણું શું વંશ વધારી ?
 પુત્ર જણ્યા ખડુ પેર, જણ્યા પણુ જોગવિયા નહિ;
 સુખ સ્વપ્ને દીડેલ, જાગિ તેં લોગવિયાં નહિ.
 જ્યાંસિ લાખ નિજ પ્રજા, છતાં વંઝા રંડાણી—
 આર્યકુત્રિ અનુપમા, હિંદ સુંદરિ હિંદવાણી.
 બેઠિ પનોતી, હાય ! દુર્દશા આખે દેશે;
 જ્યાં જોઈ ત્યાં સ્વાર્ય, ભટકતો લિન લિન વેશે.
 ન મળે શૈવ ઉમંગ, આર્ય અભિમાન કશું રે;
 દેશદાઝ વણુ પડી, પરાધિન પ્રજા પથુ રે,
 તણુ સૈકા વહિ ગયા, વશ પડી રહી ખીજાને;
 જતા આવતા સર્વ યવનની આણુ તું માને.
 હાય ! કેમ જીવાય, પરાધિન એ સ્થિતિમાં ?
 જુદી પડે અવતાર ગુલામી દેખીતીમાં.
 માડી ! ઉઠ, કર જોડ, કામા માગી લે બહાલી;
 કર્તવ્યે પડ ખડાર, હિંદમાં સહુથી પહેલી.
 રજપુત વીર જગાડ, રાજ્યકર્તા કર સાચા;
 બ્રહ્મભાણ વિદ્વાન, જ્ઞાન જિજ્ઞાસુ જાચા.
 દેશ દેશ વમડાવ, શંખ તુજ સ્વાધિનતાનો;
 બુદ્ધે ઐક્યતા લજત, પરાજય કરિ લિનતાનો.

(૧૬)

પિટવ દાંડિ પરમાર્ય, સ્વાર્ય સંહારી માણી;
 સુધરે યુત્ર પરિવાર, પરસ્પર પ્રીતે ધાણી.
 ઉતરે પનોતી હવાં, વખત આવે છે સારા;
 તત્પર થા, ગુજરાત, હક્ક ભોગવવાં તારા.
 ગઈ ગુજરી જા ભુલી, શોક તેના શા કરવા?
 મરતાં ગઈ તું બચી, વળી કાં સૂચી મરવા?
 તજ મિથ્યા કલ્યાંત, હામ હેડે ધર, માતા;
 કર સજિવન નિજ વતન, શિરઉપર છે સુખદાતા.
 પૂર્વ જન્મનાં પાપ, નર્મદા જળ શુદ્ધ કરશે;
 નવીન જન્મ શૂરવીર થકી એ ખોળો ભરશે.
 હું ક્યાં જોવા રહું, નવીન એ જન્મજ તારો?
 માતા દુષ્ણ મુઝવણે ગાળિ નાખ્યો જન્મારો.
 હશે ન મુજ મન દુઃખ, વિરોધે એક વિષેનું;
 અર્પિ દઉં સો જન્મ, એવડું, મા, તુજ લેહું.
 સો આપું લઈ એક, સહસ્ર આપું એકે,
 ગુર્જર દેશ ફરી જોઉં, દીપતો સત્ય વિવેક.
 પશુ તે દિન હજિ દૂર, નથી મારા વારામાં—
 મોડે બહેલે, ભલે, જોગ પડતાં સારામાં.
 નમન હાલ, ગુજરાત, માંત ! આ સલામ છેત્રી;
 સમૂળ ધજે આસીસ, ભકત પુને આપેલી.

(૧૭)

ભારતભૂમિનું જયકીર્તન.

(રાગ ખમાચ.)

જી સર્વ ભારત સંતાન, એકતાનમનપ્રાણ,
ગાયો ભારતનાં યશોગાન;

ભારતભૂમિ તુલ્ય નહિ કોઈ સ્થાન,
નહિ અદ્રિ હિમાદ્રિ સમાન;

લવતી વસુમતી, સ્નાતસ્વતી પુણ્યવતી,
શતખંડ રતનનું નિધાન;

ધ્રુવ. } ગાયો ભારતનો જય
જય ભારતનો જય
ગાયો ભારતનો
શું ભય? શું ભય?
ગાયો ભારતનો જય.

રયોનિ આ ભૂમિ વીરની જનની,

બ્યાપી રહી અજ્ઞાનરજની,

ગમીર એ તિમિર કદિ નહિ રહે ચિર,

દેખા દેશે હીપ્ત દિનમણિ.--ધ્રુવ.

મહાભૂમિ, કર્ણાટક, કુર્ગ, મધ્યપ્રાન્ત,

(૧૮)

માલવ, સિન્ધ, પંચનદીધામ;
 ખંભ, મદ્ર, ગુર્જરાષ્ટ્ર, મહારાષ્ટ્ર, સૌરાષ્ટ્ર.
 પ્રહલદેશ, ને રાજપુત્રસ્થાન—પ્રવ.
 હિન્દુ, જૈન, સિખ, ખૈથ, ખ્રિસ્ત, મુસલમાન,
 પારસીક, ચાહુદી, ને પ્રાહ્મ;
 ભારતના સહુ પુત્ર, થઈ પરસ્પર મિત્ર,
 ધારી ચિત્ત ગણના સમાન—પ્રવ.
 હિન્દુભૂમિ દુઃખ રૂખી, દરિદ્ર્યવસ્તાર,
 સંપત્તીયં કરી વારંવાર;
 ઉઠી ઉઠી રે ઉત્સાહે માગી માગી પ્રભુ સાહે,
 ધરી હસ્ત કરો રે ઉદ્ધાર—પ્રવ.
 કેમ કરો ભીરૂ ! કેવો સાહસ આશ્રય.

યતો ધર્મસ્તતો જયઃ

છિન્નલિન્ન હીનખલ ઐક્યથી પામશું ખલ;
 માતામુખ ઉજજવલ કયેથી શું લય ? પ્રવ.

૯

ભરતખંડનું યશોગાન.

ભરતખંડના વીર પુરૂષનું
 હૃદય મમકર્મે ઢળાં ઢળાં,

(૧૬)

હૃદય ધબકતે ઢળાં ઢળાં !

આકુળ વ્યાકુળ બને અરેરે

સંતાપે થઇ ગળાં ગળાં—ભરત૦

ક્યાં કીર્તિવંત શુભ કોટ રામ લક્ષ્મણનો

ક્યાં જાંડવનો શુભ પ્રતાપ સમરાંગણનો

ક્યાં પળે ખોલ રજપૂત વઢેલા પણનો

ઓ અરે અરેરે અરે અરે આ માર

કદળીને ધણાનો

રામ રામમાં ઉઠે કાતરા

વ્યાપે વિષ હળાં હળાં

પથથર રડતાં હૃદય વજનું

ચુરો બનેછે બળાં બળાં—ભરત૦

ક્યાં પ્રહાર્ય ? આર્યત્વ મૂળ કો પાળે ?

ક્યાં પતિવ્રતા ? એ તર્ક મમ હૃદય ખાળે ?

ક્યાં સંપ આર્યનો ? ધર્મે કોણ સંભાળે ?

કો શૂરવીર પેદા થાઓ.

ભીરૂ બન્યા શું કત્રી આજના

ક્યાં ગઇ લક્ષ્મી છળાં છળાં

ભીરે હૃદય ને કળમળતું ઉર

ક્યાં વેલવ એ ઝળાં ઝળાં—ભરત૦

(૨૦)

કરિ કર્મકાંડ આરંભ, વીર ફરી થાએ
ફરિ નિવૃત્તિમય પ્રવૃત્તિ વિશે લોભાઓ
આ ભરતખંડનું યશોગાન ફરિ ગાઓ.

ફરિ વિજય વાવટા ફરકાઓ.
વિષય વિશે લપટાઈ રહ્યા શું,

કયાં ગઈ એ સહુ કળાં કળાં
હામ ધારોને! કામ કરો તે!

હજી વખત છે વીર પુરૂષનાં
એતર પાકે ખળાં ખળાં—ભરત.

૧૦

“મારી ભરતભૂમિ”,—સ્વદેશસ્તોત્ર.
અરગી.

(હરિ ભજન વિના

દુઃખ દરિયા સંસારનો પાર ન આવે. એ રાગ.)

મારી ભરત ભૂમિ !

રૂપાળી, રઢીયાળી, યશાળી, સુશીલ મુનિત !

તારા ચરણ ચૂમી,
આનંદે વંદુ જય જય હરહર નિત્ય !

} ૨૬.

(૨૧)

દુનિયામાં દેશ ઘણેકજ છે;
સૌ સૌમાં કાંક વિરોધજ છે!-
પણ તું તો અલૌકિક એકજ છે!-
મારી ભરત ભૂમિ—

કોણ આવે હિમાલયની હારે ?
કોહાનૂરે અન્ય હીરા હારે;
વણ શેલડી સરસ સાકર ક્યારે?—
મારી ભરત ભૂમિ—

શી કળદ્રુપતા સ્થળ સ્થળ સોહે !
નવરંગી રમણી મનડાં મોહે !
જગે વાડી વિશંભરનીજ હોએ, -
મારી ભરત ભૂમિ—

સાથે વિશંભરવાલી તું ઝાઝી;
સમૃદ્ધિ સ્વાભાવિક ખધી સાજી,
તને પ્રભુએ કરી પ્રિય પ્રમુખાજી, -
મારી ભરત ભૂમિ—

(૨૨)

* * * *

* * * *

* * * *

તું તો સત્વગુણી તત્ત્વજ વેત્તા,
દેશે દેશથી પંડીત જ્યાં વહેતા;
અહ શિષ્ય સહોત્સાહે રહેતા.
મારી ભરત ભૂમિ०

* * * *

સેવું નિત્ય પ્રનિત તવ રજ ચૂમી,
ધન્ય ભાગ્ય નવલિનાં તું જન્મભૂમિ०
તારી ભકિત રમે રગ રહીજ છૂમી,
મારી ભરત ભૂમિ०—

(૨૩)

૧૧

ભારતી સ્ત્રી ગીત.

મરખે રમવા, સાહેલી! સાંચરે લોલ,
ભારતી મંદિર ચાડ્યે એક પ્રીતથી કૂરેરે લોલ;
આવો ખેંચી! ગીત રંગ રેલીએરે લોલ. ટેક.

સાખી-શરદપુનમ રજની ખીલી, અનિલ સુરલ મલકાય;
ચંદામુખ નૂંદન શીળી સ્મિત લહરી લલકાય;—
રમે રમા શારદા સોહામણીરે લોલ,
કુંકુમે જ્યાં સાધિયા પુરેલ, છે શોભા ધણીરે લોલ
આવો ખેંચી! આજ રાસ ખેલીએરે લોલ - ગરમે.

સાખી-મીઠાં ઝરણુ ઝરી રહ્યાં, મધુરું મધુરું સુરગાન,
કોકિલ ખુલખુલ રસભર્યાં દ્રવે અનુપમ તાન;—
દેશ વાડી નવપદલવે ભરીરે લોલ,
કુંજકુંજ ધારી પુષ્પપુંજ વૃક્ષ વલ્લરીરે લોલ;
આવો ખેંચી! જનની ગાન ગાઈએરે લોલ મરખે.

સાખી-ભાગીરથી, ગોદાવરી, પ્રહારુત્ર 'સુલ તીર;
રમે સિંધુ કાવેરી જ્યાં, રમ્ય નર્મદા તીર;—
ગુર્જરી ખંગ સુંદરી મળીરે લોલ,

(૨૪)

કાશ્મીરી, દ્રાવીડી, મહારાષ્ટ્રી, રજપૂતાણીઓરે સોલ;
આવો ખેંદની ! ઐક્યતાન વાઈએરે સોલ—ગરખેં

સાખી-હિમાલય શિર સમ ઊંચી, નિર્મલ એ મન આશ,
ભિન્ન અતિ રીતિ તદ્દપિ રહેા, એક ઉર અમ વાસ:-
લાવો ! લાવો ! હૃદયપાત્રમાં ધરીરે સોલ,
મંગલ પ્રીતે અર્ધ્ય, ભક્ત આત્મ સુવાસે ભરીરે સોલ
આવો ખેંદની ! માતૃભૂમિ પૂજ્યેરે સોલ-ગરખેં

૧૨

ભરત ભૂમિ.

“ શું તેજ ભરત ભૂમિ આએ, (૨)

અક્ષરસે બીના ઋષિવરની તે અક્ષવેદી તે આ એ!

શું તેજ ભરત ભૂમિ આ એ?

હા તેજ આર્યભૂમિ આ એ,

તે અક્ષવેદી આએ; (૨)

વેસિષ્ઠ, વિશ્વામિત્ર, અંગિરા, વામદેવ વળી ભરદ્વાજ

શુદ્ધ સનાતન અક્ષતેજથી જે હળહળે સદાએ

તે તેજ ભરત ભૂમિ આએ.

અક્ષરસે બીના ઋષિવરની તે અક્ષવેદી તે આ એ.

(૨૫)

તે બ્રહ્મવેદી તે આ એ.”

શું તેજ ભરત ભૂમિ આ એ, (૨)

વર્યસ્વી ધ્યાનલીન મુનિનું તે તપોવનજ તે આ એ?

શું તેજ ભરત ભૂમિ આ એ?

હા તેજ પુણ્ય ભૂમિ આ એ, {

તે તપોવનજ તે આ એ } (૨)

વેદવ્યાસ, પતંજલિ, પાણિનિ, કણ્વાદ, ગૌતમ, ગર્ગ, જૈમિની,

કપિલ, વાલ્મિકી, પરાશરાદિની

મૌઢી વાણી જ્યાં હૃદયે ઉત્સુક કર્ણે નિત્ય પિવાયે,

તે તેજ ભરત ભૂમિ આ એ.

વર્યસ્વી ધ્યાનલીન મુનિનું તે તપોવનજ તે આ એ

તે તપોવનજ તે આ એ. ”

“શું તેજ ભરત ભૂમિ આ એ, (૨)

સરસ્વતીની લાડલોં સર્પોનું તે પુણ્ય ભવન તે આ એ

શું તેજ ભરત ભૂમિ આ એ?

હા તેજ ભવ્ય ભૂમિ આ એ {

તે પુણ્ય ભવન તે આ એ. } (૨)

“શું તેજ ભરત ભૂમિ આ એ, (૨)

સત્કીર્તિ રસિક વીરવર્યની તે વીરક્ષેત્ર તે આ એ?

શું તેજ ભરત ભૂમિ આ એ? (૨)

(૨૬)

હા તેવીજ તેજ ભૂમિ આ એ. ૧

તે વીરક્ષેત્ર તે આ એ. } (૨)

ભાર્ગવ, રાધવ, ભીષ્મ, ભીમને દ્રોણ, ડ્રોણ, અભિમન્યુ, અર્જુને,
શકારિ વિક્રમ, સિંહરાજ ને સમરસિંહ, ચાલુઆણુતાજ તે
પૃથ્, જયમતા, પ્રતાપ આદિને

નામે અમર ઉછળે ઉર જ્યાં આર્યતણાં ઉત્સાહે,

તે તેજ જીરત ભૂમિ આ એ.

સત્કીર્તિ રસિક વીરવપનું તે વાર ક્ષેત્ર તે આ એ.

તે વીર ક્ષેત્ર તે આ એ.

શું તેજ જીરત ભૂમિ આ એ ? (૨)

અમર કવિવર નૈસર્ગિક તે યશઃસ્ત્ર તે આ એ ?

શું તેજ જીરત ભૂમિ આ એ ?

હા તેજ દિવ્ય ભૂમિ આ એ, }

તે યશઃ સત્ર તે આ એ. } (૨)

હાલિદાસ કવિરાજ મુકુટમણિ, દંડી, બાણ,

ભાભૂત, ભારવિ,

ભાસ, મેઠ, સૂદ્રક, બિહલણ, વળી શ્રી જયદેવ,

શ્રી હર્ષ, માધ કવિ.

જગન્નાથ, મુર-અંદ્ર અંદ્ર રવિ, પ્રેમી પ્રેમાનંદ આદિ કવિ,

(૨૭)

પરમપ્રસાદી રસ મૃત્તની જહીં આ કંઠ કાન્ત પાપે,
તે તેજ ભરત ભૂમ આએ.

અમર ઠવિવરનું નૈસર્ગિક તે યશઃ સત્ર તે આ એ.
તે યશઃ સત્ર તે આ એ;

“હા તેજ ભરત ભૂમ આએ, (૨)

ભૂમંડળ મંડળ જન નંદન અમ આર્પ માતતે આ એ,
હા તેજ ભરત ભૂમ આએ.

તે તેજ ધન્ય ભૂમિ આ એ,

અમ માન્ય માતતે આ એ. (૨)

ચરણ પાળે જલધિ પ્રીતથી, પૂજે પત્ર પુષ્પથી
ભાનુ કરે ત્રયકાળ આરતી, વાપે ચગર સનીર સુરીતથી,
સુમગ સરિત શુચિ લલિત લાસ્યથી મૃદુ,

મર્મર દલરવ વિલાસથી,

સુ જશ દીપ્ત દિશ દિશ પ્રકાશતી,

પ્રેમ તણા ઉપહાર અર્પી વળી જય જય જન ગાયે-ગાયે

જય જય જય જય જન ગાયે,

તે તેજ ભરત ભૂમ આ એ

ભૂમંડળ મંડળ જન નંદન અમ આર્પમાતતે આ એ

તે આર્પમાત અમ આ એ

(૨૯)

૧૩

અમારી ભૂમિનું અભિમાન.

એ ભૂમિ અમારી, મૈયા અમારી,
કેણુ અવર કહેશે નિજની?—
ન દેઉં ઉચરવા ટેક.

એ સ્વદેશ માટે, કેા રણ-યજ્ઞે
પ્રાણ-આહુતિ દઉં સજની;
ન ચાહું ઉગરવા ... એ ભૂમિં

પરાધીન થઇ ટપલા સહેવા
ટાલ પડે શિર શરમ ભરી !
ભત્રું એથી મરવું ! .. એ ભૂમિં

ગુલામ કાફર કાયર પદવી
હિન્દુ કાળા નામે ઠરી !
ભત્રું એથી મરવું ! .. એ ભૂમિં

ચક્રે ન કાંઇ કરી એ બાળક
મરદ મૂછ મુખ હજી ન ખીલી ?!
હાથે ચાં મે'ણાં ... એ ભૂમિં

(૨૬)

વણુછામાં ઉઘ્યો તે ફાલે

ફળે ખળેથી ઉકળી ?

હાયે શાં કહેણાં.... એ ભૂમિં

નથી રાંકડા, નથી ખાયલા,

નથી રે'વા નિત્ય દાસ સંજ્યા

કયમ ગાળ ન કહીયે?એ ભૂમિં

છઉં સ્વયર્મે રંગી, સ્વકર્મે સંગી

સ્વદેશજી પ્રેમે ભિંજ્યા !

હરિ એકજ હૃદયે...એ ભૂમિં

૧૪

જય ભરત ભૂમિ અમ માત.

જય ભરત ભૂમિ અમ માત !

તુજ સંતતિ હો અભિજત !

રંક અને હૃતભાગી અમમાં

જગાવ ખાળક-ધર્મે,

શુદ્ધ માગ ખતલાવી સાચાં

શિખાડ સહુ શુભ કર્મે;

રહે જતી દેશની શર્મે;

(૩૦)

દળે ઉપનામ અમારાં નર્મ,
 પરાક્રમી પૂર્વજનાં ઉંચાં
 નસ નસ લોહી છાવાવ;
 ઐક્ય પ્રસારી શોષ પમારી,
 અપાવ સાચા લહાવ;
 હો સુદર શૂરવીર બાળ,—
 દુર્ગતિ રાક્ષસીકેરા કાળ.
 શોષ ધૈર્યના પાઠ બળુવી,
 ઉમદા પરમરસાળ,
 સજ્જ કરીને સમસ્ત સંતતિ,
 દર સિંહ સમ વિકરાળ;
 માત ! હણી કાયરતા હસંપ
 દેશ દાગમાં ભડે ખુલે રોા જંપ !
 નમ્ર એ વિનતિ અમ તુજ પાસ.

૬૫

જન્મભૂમિનું જયમંગલ.

જયમંગલ પ્રિય જન્મભૂમિનું ગજવીયે:— પ્રવ.
 ભીરવ સમ વિરલ વીર, ભારતી સુભદ્ર સુધીર,
 ઉરસમુદ્રને હિમાલયે ઉછાળીયે— જય.

(૩૧.)

જનનીચાંક ઝૂલીયે, ઝનૂની રંગ ઝીલીએ,

આત્મખળ-ઉજસથી ખડું ઉજળીયે—

જય.

સત્ય અર્થ સજ્જ થાઓ, વિજય વાવટો ઉઠાઓ,

વીરધર્મથી ધરા સદા ધુજળીયે—

જય

સત્વથી સગવાય સ્વત્વા સમજ એ ઘણું પ્રવૃત્ત;

ધૂમીયે ઝૂમી, જગ તો મચાવીયે—

જય.

ભૂતળ ફેાડી ફેાડીયે, જાડી જટો ઉમેડીયે,

દોર ને દમામ દેશનો જમાવીયે—

જય

સ્થિતિ સમય સ્વીકારીયે, પ્રજ્વલત યોજીયે,

જાતને સ્વદેશ કાજ કાં ન તોડીયે—

જય.

માતૃ દીન દુભાય છે, સદ્ગત પીડા પીડાનીયે;

દુધ દીપાવીયે, ઉમંગને વધાવીયે—

જય.

દેશ સેવના સ્વધર્મ, અન્ય ન કર્તવ્યકર્મ,

આત્મભાવથી ખડું પ્રજ્જ્વલત પીડાનીયે—

જય.

સહિતાસય.

૧૬

ભારત વિજય આશા.

આ ને આકાશ ઉગે

કનક કિરણથી

(૪૨)

સૂર્ય આઝો પ્રકાશે!
ત્યાં ને મે' મોતિડે બે
અરમર વરસે
હોલિ, થાજે ઉલ્લાસે!
લાજે કે' મે' કલિનો
તિમિરકુળ ટળો
દૈત્ય દાઝો નિરાશે!
ગાજે આનંદ નાંદી,
સંહિત સહચી,
વાદ વાજે વિલાસે!

ગુજરાત સાહિત્ય સભા.

ઉદ્દેશ: ગુજરાતી સાહિત્યનો અને તેટલો બહાજો
વિસ્તાર કરવો તેમજ બનતા પ્રયાસે તેને લોકપ્રિય કરવું.

કોઈપણ સદ્ગૃહસ્થ કે સત્તારી આ સભાના સભાસદ
થઈ શકે છે. વાર્ષિક સવાનમ બે પ્રકારનું છે. (ક) રૂ. ૫)
(ખ) રૂ. ૨)

૧: રા. રા. રંજીલાલ બાપુ તરાર

બી.એ.

એમ.

મંત્રી: રા. રા. રંજી

બદ્ધ અમદાવાદ.

